

D. Mladenović

MILAN BUTOZAN, Stogodišnjica od rođenja

Narodni muzej, decembar 2005 – januar 2006.

Retrospektivna izložba radova Milana Butozana, pančevačkog slikara koji je pola života proveo u Hrvatskoj, otvorena je 22. decembra u Narodnom muzeju. Istovremeno je priređena prateća izložba slika i dokumenata pod nazivom "Pančevačka likovna scena između dva svetska rata".

Postavka od pedesetak radova Milana Butozana, nastalih u prvoj polovini prošlog veka, podeljena je u tri grupe. U srednjoj prostoriji svečane sale Narodnog muzeja nalaze se portreti velikih formata, mrtve prirode, pejzaži i enterijer, dok su u dva manja odeljka predstavljeni Butozanovi rani radovi (desno), odnosno bakrorezi, crteži rađeni olovkom, ugljem ili crvenom kredom u prostoriji s leve strane. Tim odeljkom dominira karton za fresku u crkvi svetog Đurđa, rađen tehnikom uglja na hartiji. Kao što je poznato, Butozan je 1930. uradio ciklus od 28 fresko-scena za tu kapelu na pravoslavnom groblju. Po oslikavanju crkve Milan Butozan je otrpeo žestok napad ovdašnje javnosti i freske su proglašene kubističkim. Desetak godina kasnije, 1941. godine, pop Svetozar Zorić ih je prefarbao u sivo. Pored ovog originalnog kartona za fresku, u delu postavke "Pančevačka likovna scena između dva rata", nalaze se kopije i fotografije nekoliko ostalih skice za freske. Pretpostavlja se da se ispod nekoliko slojeva kreča u kapeli i dalje nalaze freske i da bi naš grad mogao ostati uskraćen za jedno veliko bogatstvo ukoliko se ništa ne preduzme za njihovo otkrivanje i istraživanje. Prilikom otvaranja izložbe, pored Srđana Mikovića, predsednika opštine Pančevo, o stvaralačkim dometima i značaju umetnika Milana Butozana, govorili su Slađana Dinić-Đorđević, konzervator i restaurator Muzeja, i Dušan Đokić, likovni kritičar.

Stanislav Živkov, kustos Narodnog muzeja, autor ovih izložbi i monografije o Butozanu koja će uskoro biti objavljena, pokrenuo je naučnoistraživački projekat "Milan Butozan" pre tri i po godine. Proučavajući rad ovog umetnika, Živkov je došao

do zaključka da je Butozan pre svega grafičar i skulptor, a tek potom slikar. Iako je reč o vanserijskom umetniku, kojeg je teško svrstati u ma koji slikarski pravac, u njegovim delima se mogu naslutiti određeni uticaji i elementi karakteristični za likovnu klimu prve polovine 20. veka.

– U njegovoj ranoj fazi može se uočiti uticaj Gogena i Sezana. Tragovi kubizma se javljaju u pojedinim delima, kao što su, na primer, slike "Jednooki" i Poluakt. Na slikama, kao i na freskama za kapelu, koje je Butozan uradio tridesetih godina, dominira neoklasicizam, te se može naslutiti uticaj Joze Kljakovića i Ivana Meštrovića. Veoma je zanimljivo da se na nekim slikama može primetiti sličnost i s radovima bugarskog slikara Benča Obreškova – objasnio je Živkov. Prateća postavka pod nazivom "Pančevačka likovna scena između dva svetska rata" posužila je kao adekvatan pokazatelj vremena, mesta i okolnosti u kojoj se Butozan likovno formirao. Između ostalih, tu su zastupljena dela Petra Dobrovića, Ksenije Ilijević, Uroša Predića, kao i Stojana Trumića, učenika Milana Butozana, i Franja Radočaja, koji je 1925. godine, zajedno sa Butozanom, upisao Akademiju umetnosti u Zagrebu. Tokom realizacije projekta "Milan Butozan", Stanislav Živkov je, u saradnji sa zaposlenima u riječkom Muzeju moderne i suvremene umjetnosti, došao do zaključka da je ovaj pančevački slikar uradio više od 2.000 dela, s tim da je dosad pronađeno svega 103 rada. Kada se ima u vidu da je život okončao u 38. godini (ubijen je 1943. godine u Zagrebu), može se samo naslutiti o kakvoj je stvaralačkoj energiji reč. Trebalo je da saradnja između hrvatskih ustanova kulture i pančevačkog Muzeja doprinese tome da Pančevci vide još dvadesetak dela Milana Butozana, koja se nalaze u vlasništvu muzeja i u privatnim zbirka u Hrvatskoj. Drugi deo zamisli podrazumevao je da ista izložba bude predstavljena i u Hrvatskoj. Međutim, taj pokušaj je osujećen zbog samovolje direktora pančevačkog Muzeja Jovana Oke, o čemu je "Pančevac" pisao u prethodnom broju. Pored toga, uskoro treba da izađe iz štampe monografija o Milanu Butozanu, kao kruna višegodišnjeg istraživačkog rada o životu i delu ovog pančevačkog slikara, koju je priredio Stanislav Živkov.